

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

10. Sabatier P. A. (ред.). Теорії політичного процесу. 2-ге вид. Boulder: Westview Press, 2007.
11. Nye J. S. М'яка сила: засоби досягнення успіху у світовій політиці. Нью-Йорк: Public Affairs, 2004.
12. International Foundation for Electoral Systems. Стійкість демократії в Україні: щорічний звіт. IFES, 2022.

Трофименко Анастасія,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин,
Маріупольський державний університет

ЛОБІЮВАННЯ В ПАРАДИГМІ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ: МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ЦИКЛУ

Трансформація сучасних демократичних режимів призводить до кризи ефективності традиційних інститутів політичного представництва. Однією з ключових проблем сьогодні залишається дискретність електорального процесу, оскільки вибори як класичний інструмент делегування влади відбуваються з періодичністю у 4 – 5 років, що створює значні часові розриви у комунікації між суспільством та представниками влади, така епізодичність призводить до виникнення своєрідного комунікаційного вакууму. Між виборчими циклами органи влади приймають регуляторні рішення, часто не володіючи повною та оперативною інформацією про реакцію стейкхолдерів та про потенційні наслідки для специфічних галузей економіки чи соціальних груп. Відсутність налагоджених каналів передачі інформації знизу–вгору підвищує ризики прийняття помилкових управлінських рішень та знижує легітимність політики.

Для України ця проблематика набуває екзистенційного значення, особливо в умовах воєнного стану. Необхідність швидкої адаптації економіки, оборонного сектору та соціальної сфери до викликів війни вимагає від держави миттєвої реакції, яку неможливо забезпечити без ефективного діалогу з бізнесом та громадянським суспільством. Прийняття Закону України «Про лобіювання» стало важливим етапом для політичної системи, що виводить ці відносини у правове поле та вимагає чіткого наукового та правового розмежування понять.

У цьому контексті наше завдання – деконструювати стереотипне сприйняття лобіювання як корупційної практики, обґрунтувати його роль як інституціоналізованого механізму постійного зворотного зв'язку (feedback loop) політичної системи, який виконує функцію безперервної артикуляції та агрегації інтересів, заповнюючи паузи між виборами та забезпечуючи законодавця необхідною інформаційною базою та експертизою для прийняття збалансованих рішень.

Лобіювання можна визначити як форму політичної участі, що полягає у цілеспрямованому впливі недержавних суб'єктів на органи державної влади щодо розробки, застосування, тлумачення нормативних актів та інших політичних рішень з метою реалізації власних інтересів чи інтересів третіх осіб (клієнтів) [2]. Складність наукової концептуалізації цього феномену зумовлена його дуалістичною природою: лобіювання є одночасно і політичним інститутом, і динамічним процесом. У категоріальному полі воно тісно корелює із суміжними поняттями, такими як «public affairs», «advocacy» та «government relations», а його практична реалізація інтегрує інструментарій PR та цифрових комунікацій.

Попри теоретичну багатогранність, функціональне призначення лобіювання в демократичній системі є визначальним. Серед ключових функцій, що забезпечують сталість політичного процесу, варто підкреслити значення наступних: артикуляцію та агрегацію інтересів – трансформацію розрізнених вимог груп інтересів у структуровані запити; комунікацію – створення інституціоналізованого каналу двостороннього зв'язку між владою та соціумом; інформаційно-аналітичну функцію – забезпечення законодавця фаховою експертизою, необхідною для прийняття рішень.

Застосування класичної моделі системного аналізу Девіда Істона дозволяє комплексно розглянути природу лобіювання в політичному процесі. У цій парадигмі політика інтерпретується як динамічний цикл конверсії, що взаємодіє із зовнішнім середовищем через канали «входу» (input) та «виходу» (output). Хоча первинна роль лобіювання традиційно асоціюється з етапом «входу» (формуванням потоку вимог та підтримки), системний підхід дає змогу вийти за межі цього вузького трактування. Він дозволяє обґрунтувати функціональну присутність лобіювання як наскрізного інституту, що забезпечує сталість системи на всіх стадіях її життєдіяльності: від первинної артикуляції запитів до конверсії рішень, їхньої імплементації та забезпечення зворотного зв'язку [3].

Першочергово лобіювання виступає інструментом структурування потоку вимог. Згідно з Істоном, надмірна кількість хаотичних вимог може призвести до «стресу» або «перевантаження» (systemic overload) системи, паралізуючи її здатність приймати рішення. Д. Істон концептуалізує механізм регулювання вхідних потоків, вводячи поняття «брамників» (gatekeepers). Згідно з його теорією, політична система має обмежену пропускну здатність,

тому неконтрольований потік тисяч розрізних суспільних «бажань» може спричинити «стрес» та перевантаження владних інститутів. У цьому контексті інституціоналізоване лобіювання виконує функцію структурного регулювання або роль цих «брамників». Професійні групи інтересів знижують ентропію на вході: вони відсіюють нереалістичні запити, об'єднують схожі вимоги (агрегація) та надають їм форму, придатну для опрацювання законодавцями (конверсії); при цьому, лобіювання забезпечує стабільність політичної системи, трансформуючи потенційний конфлікт інтересів у впорядкований діалог. Групи інтересів, виконуючи функцію брамників, стоять на межі системи та здійснюють селекцію сигналів: вони відсіюють неактуальні запити, а решту – трансформують у чітко сформульовані політичні «вимоги» [4].

Таким чином, інституціоналізоване лобіювання не лише доносить інформацію, а й дозує та структурує її, захищаючи систему від інформаційного колапсу та забезпечуючи можливість прийняття зважених рішень. Лобіювання забезпечує якісне наповнення «Входу» системи, без якого «Вихід» (державні рішення) ризикує бути некомпетентним або відірваним від реальних суспільних та економічних потреб.

Функціональне призначення лобіювання не вичерпується етапом формування порядку денного. На стадії «Виходу» (Output), коли політичні рішення трансформуються у конкретні закони та регуляторні акти, лобіювання набуває форми участі в розробці, імплементації та моніторингу виконання політичних рішень.

При розробці політичних рішень в умовах ускладнення суспільних відносин законодавець об'єктивно не може бути глибоким експертом у всіх сферах одночасно. Тут виникає феномен «інформаційної асиметрії»: держава має владу, але стейкхолдери мають знання. Лобісти, надаючи аналітичні записки, драфти законопроектів та експертні оцінки, зменшують цю асиметрію, діючи за моделлю «законодавчої субсидії», описаною Р. Холлом та А. Дірдорфом. Суть цієї концепції полягає у зміні вектора впливу: лобіювання розглядається не як спроба переконати опонентів (купівля голосів), а як надання ресурсів ідеологічним союзникам у владі. Лобісти фактично субсидують законодавчий процес, інвестуючи власні ресурси (час, експертизу, збір даних) у розробку рішень, які політик не зміг би підготувати самостійно через брак бюджету чи персоналу. Це знижує витрати законотворчості та дозволяє державі отримувати високоякісні регуляторні рішення без додаткового навантаження на бюджет, що перетворює лобіювання на елемент професійної підтримки управлінського циклу [5].

Після прийняття політичного рішення центр ваги політичного процесу зміщується в площину виконавчої влади та підзаконної нормотворчості. Саме тут виникають ризики викривлення волі законодавця бюрократичним апаратом («бюрократичний дрейф»). У цьому

контексті лобістські групи виконують функцію моніторингу політичного процесу або «сторожових псів» (watchdogs), які відстежують дії виконавчої влади. Цей механізм детально описаний у класичній теорії «нагляду за типом пожежної сигналізації» (fire-alarm oversight) М. МакКаббінсом та Т. Шварцем. Згідно з їхнім підходом, законодавці не мають ресурсу для тотального поліцейського контролю за кожним рішенням виконавчих органів. Натомість вони делегують цю функцію групам інтересів. Лобісти, маючи безпосередню зацікавленість у результаті, ретельно моніторять процес імплементації та «вмикають пожежну сигналізацію» (сигналізують законодавцю), як тільки бюрократія порушує встановлені правила або ігнорує інтереси стейкхолдерів [6].

Завершує логічну структуру політичного процесу функція зворотного зв'язку (feedback loop), яка забезпечує адаптивність системи. Згідно з теорією «політичного зворотного зв'язку» (policy feedback), описаною Полом Пірсоном, реалізовані державні рішення («Вихід») не зникають безслідно, а змінюють соціальне середовище, породжуючи нові реакції [7]. У цьому контексті лобіювання виступає однією з ключових сполучних ланок, що повертає інформацію про наслідки імplementованої політики назад до владних інститутів. Це відбувається через процес «політичного навчання» (policy learning): профільні групи збирають дані про реальний вплив законодавства, аналізують їх та формують новий потік пропозицій. Завдяки цьому система отримує здатність до саморегуляції. Якщо канал лобіювання працює ефективно, «помилкова» політика може бути скоригована оперативніше, під тиском фахової аргументації стейкхолдерів. Так, інститут лобіювання сприяє безперервності політичного циклу, доповнюючи інші форми політичної участі та підвищуючи стійкість демократичного режиму перед викликами змінного середовища.

Таким чином, інституціоналізація лобіювання в Україні є не лише виконанням євроінтеграційних вимог, а й стратегічним кроком до посилення спроможності держави в умовах кризи традиційного представництва. Застосування системного підходу дозволяє переосмислити лобіювання не як деструктивне явище, а як необхідний функціональний елемент, що забезпечує сталість політичного циклу на всіх його етапах. По-перше, на етапі «входу» (Input) лобістські групи виконують функцію структурного регулювання («брамників»), захищаючи політичну систему від інформаційного перевантаження шляхом агрегації та селекції суспільних вимог. По-друге, на етапі конверсії (прийняття рішень) лобіювання діє як механізм «законодавчої субсидії», компенсуючи дефіцит експертизи та ресурсів у законодавців, що дозволяє знизити транзакційні витрати законотворчості. По-третє, на етапі «виходу» (Output) та імплементації лобіювання виконує роль «пожежної сигналізації» (моніторингу), забезпечуючи контроль за діями виконавчої влади та запобігаючи бюрократичному дрейфу. Замикаючи цикл, лобіювання забезпечує політичний зворотний

зв'язок (policy feedback), сприяючи адаптації системи до змін та оперативній корекції помилкових рішень. Визнання цієї багатовекторної функціональної природи дозволяє змінити парадигму сприйняття лобіювання: від інструменту тіньового впливу до інституціоналізованого каналу комунікації, що гарантує ефективність та адаптивність демократичного врядування.

Література

1. Закон України «Про лобіювання». Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text> (дата звернення: 27.12.2025).
2. Трофименко А. В. Концептуальні підходи до розуміння лобізму. 2014. Вісник Маріупольського державного університету. Сер. : Історія. Політологія. Вип. 10. С. 112-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ip_2014_10_18 (дата звернення: 21.12.2025).
3. Easton D. An Approach to the Analysis of Political Systems. *World Politics*. 1957. Vol. 9, No. 3. P. 383–400. URL: <https://content-calpoly-edu.s3.amazonaws.com/politicalscience/1/documents/faculty/mike-latner/POLS-112/POLS-112-Easton-Analysis-Political-Systems.pdf> (дата звернення: 28.12.2025).
4. Easton D. A Systems Analysis of Political Life. New York: John Wiley & Sons, 1965. URL: <https://bookpremiumfree.com/downloads/A+Systems+Analysis+Of+Political+Life/> (дата звернення: 28.12.2025).
5. Hall R. L., Deardorff A. V. Lobbying as Legislative Subsidy. *American Political Science Review*. 2006. Vol. 100, No. 1. P. 69–84. URL: <https://cpb-us-e1.wpmucdn.com/sites.suffolk.edu/dist/e/211/files/2010/03/hall-and-alan-v-deardorf-lob-as-sub.pdf> (дата звернення: 28.12.2025).
6. McCubbins M. D., Schwartz T. Congressional Oversight Overlooked: Police Patrols versus Fire Alarms. *American Journal of Political Science*. 1984. Vol. 28, No. 1. P. 165–179. URL: <http://pscourses.ucsd.edu/ps200b/McCubbins%20Congressional%20Oversight%20Overlooked%20-%20Police%20Patrols%20versus%20Fire%20Alarms.pdf> (дата звернення: 28.12.2025).
7. Pierson P. When Effect Becomes Cause: Policy Feedback and Political Change. *World Politics*. 1993. Vol. 45, No. 4. P. 595–628. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/world-politics/article/abs/when-effect-becomes-cause-policy-feedback-and-political-change/EB310F82411B3E31406E03C1381E6740> (дата звернення: 27.12.2025).